

Valodas plānošanas politika un integrācija Latvijā pēc 1990. gada

Gatis Dilāns, Ekonomikas un kultūras
augstskolas lektors

IEVADS

- Kas ir valodas plānošana/ politika (VPP)?
- Atšķirība starp angažēto/ neatkarīgo pētniecību
- “Valodas jautājums”
- Kas veido esošās VPP teorētisko, sentimentālo un lemjošo bāzi un, kā tā var ietekmēt integrāciju?

NO LATVIEŠU RUSIFIKĀCIJAS LĪDZ REFORMAI-2004

- **Latviešu rusifikācija un asimetriskais bilingvālisms**
- **Asimilējošais krievvalodīgo monolingvālisms**
- **Derusifikācija, latviskošana (baltiskošana), “lingvistiskā integrācija” – valodas/ minoritāšu likumdošanas teorētiskais mērķis**
- **Latviešu valodas aizsardzība/ izplatīšana un latviešu derusifikācija - Siāmas dvīņi**
- **Reforma-2004, krievvalodīgo skolu konvertēšana par pārsvarā latviski runājošām – esošās VPP nozīmīgākais valodas protekcionisma projekts**

ESOŠĀS VPP PIEDĀVĀTIE MĒRĶI

- **Viena oficiālā valsts valoda**
- **“Lingvistiski normalizēta sabiedrība” (Druviete)**
- **“Lingvistiskā integrācija” (t.i. integrācija uz vienas valodas bāzes, kuras mērķis ir panākt lojalitāti)**
- **Labumi – esošā VPP nostiprina mazas valodas pozīcijas, vairojot tās lietojumu ar likuma spēku**
- **Trūkumi – esošā VPP netiecas pēc publiskā akcepta ārpus likuma robežām, spēj būt nelojalizējoša, nestabila, izslēdzoša, pārāk lingvistiska un politizēta**

ESOŠĀS VPP KRITIKA: VIENA VALODA=INTEGRĀCIJA?

- **Lingvistiskā aspekta hegemonija**
- **Sociokulturālās, politiskās un ekonomiskās realitātes ignorēšana**
- **Tendence par katru cenu integrēt multilingvālu sabiedrību ar vienu valodu, tādējādi elektrizējot integrācijas procesu**
- **Jauna asimetriskā bilingvālisma programmēšana**
- **“Valodas jautājuma” politizēšana**
- **Lingvistisko cilvēktiesību koncepcijas vienpusīga izmantošana**

RISINĀJUMI UN IETEIKUMI VPP UZLABOŠANAI 1

- **Iet līdzī laika prasībām, neiebuksējot pagātnes stereotipu muklājā**
- **Būvēt sentimentālo pers. intgr. uz instrumentālās personiskās integrācijas, nevis otrādi (Kelman)**
- **Atteikties no valodas “pašpietiekamības” koncepcijas piemērošanas, jo tā lietošanai piemīt sociālās inženierijas tendence**
- **Neproprogrammēt jaunu asimetrisko bilingvālismu – multilingvālā sabiedrībā tas baro iekšēju protestu un vairo spriedzi (Kanādas pieredze)**

RISINĀJUMI UN IETEIKUMI VPP UZLABOŠANAI 2

- **Neaprobežoties ar VPP lingvistisko aspektu – ņemt vērā multilingvālas sabiedrības sociokulturālo realitāti, citu grupu intereses**
- **Paredzēt sentimentāli un instrumentāli pamatotas pretestības dažādās iedzīvotāju apakšgrupās (Kelman)**
- **Pāriet uz mērenu valodas protekcionismu, t.i. saglabājot oficiālo monolingvālismu (ko attaisnotu mazas valodas statuss), tai pat laikā veicinot līdzvērtīgas izglītības iespējas arī krievu valodā**